

Red Barnet

Save the Children Denmark

Seksuelle krænkeres barrierer

- mod at gennemføre et seksuelt overgreb på et barn

Af psykolog Kuno Sørensen / Red Barnet

Fire forhåndsbetingelser

Det er en udbredt misforståelse, at seksuelle overgreb på børn som regel er et resultat af en impulsiv handling eller tilskyndelse. Allerede i 1980'erne beskæftigede den amerikanske forsker Finkelhor sig med at beskrive hvilke overvejelser og handlinger der gik forud for gennemførelsen af et seksuelt overgreb. Han har udviklet en model med fire forhåndsbetingelser der skal være opfyldt, før det når til et seksuelt overgreb på et barn. Denne forståelsesmodel er meget anvendelig, dels til at få en forståelse af de mekanismer der generelt indgår i krænkeres tanker og handlemønstre, dels som grundlag for at analysere konkrete sager, hvor man har mistanke om seksuelt overgreb af børn.

De forskellige faktorer, som indgår i de forløb der leder frem til et seksuelt overgreb kan ifølge Finkelhor inddeles i fire forhåndsbetingelser. Disse er:

- **Motivation:** Den potentielle krænker skal have en eller anden form for motivation til at misbruge børn seksuelt. Derfor skal den potentielle krænker opleve børn som erotiske og seksuelt tiltrækkende.
- **Indre forhindringer:** Den potentielle krænker skal overvinde nogle indre forhindringer eller hæmninger, som kan modarbejde hans lyst til det seksuelle overgreb.
- **Ydre forhindringer:** Den potentielle krænker må også overvinde eller besejre de ydre forhindringer eller modstande før gennemførelsen af et seksuelt overgreb.
- **Modstand hos barnet:** Endelig må den potentielle krænker besejre barnets mulige modstand mod at blive seksuelt misbrug. Disse fire forhåndsbetingelser skal alle være opfyldt i denne rækkefølge før det seksuelle overgreb på et barn kan gennemføres.

I det følgende bliver de fire forhåndsbetingelser uddybet yderligere.

1. Krænkerens motivation til at udnytte seksuelt

Finkelhor argumenterer for, at forhåndsbetingelsen motivation til at udnytte seksuelt kan inddeles i tre underpunkter: Følelsesmæssig overensstemmelse – således at seksuel kontakt med et barn tilfredsstiller dybe følelsesmæssige behov hos krænkeren. Seksuel ophidselse – således at barnet repræsenterer kilden til at opnå seksuel tilfredsstillelse hos krænkeren. Blokering – således at alternative muligheder for at opnå seksuel tilfredsstillelse enten ikke er til rådighed eller er mindre tiltrækkende for krænkeren.

Da disse tre underpunkter ikke er egentlige forhåndsbetingelser, behøver alle tre ikke at være til stede forud for et seksuelt misbrug. De er dog væsentlige til at kunne forklare de forskellige

former for motivation, som krænkeren kan have i forhold til at udnytte børn seksuelt. De tre underpunkter belyser ikke kun de tilfælde, hvor en krænker ikke er egentlig seksuelt motiveret, men også de tilfælde hvor vedkommende nyder at nedgøre ofret ved at udøve (seksuel) magt, ligesom de belyser både den egentlig pædofiles handlinger samt den seksuelt motiverede krænkers handlinger, hvor vedkommende orienterer sig mod børn for variations skyld, selvom han har adgang til andre former for seksuel tilfredsstillelse. I nogle tilfælde kan dele af alle tre underpunkter være til stede og blive afgørende for om motivationen er stærk og vedholdende, svag og periodisk, eller om fokus primært er på piger eller drenge, eller begge køn.

2. Krænkerens overvindelse af indre forhindringer

For at kunne udføre et seksuelt overgreb, er krænkeren ikke kun nødt til at være motiveret, men han skal også være i stand til at overvinde sine indre forhindringer eller barrierer mod at omsætte motivationen til handling. Lige meget hvor stærk den seksuelle interesse i børn er, så vil han ikke gennemføre overgrebet hvis han lader sig hæmme af de forbud der findes. Formodentlig har alle mennesker en eller anden form for hæmning mod at misbruge børn seksuelt. At fjerne hæmninger udløser ikke i sig selv motivation, men giver plads til den motivation der er. Så et menneske som ikke har nogle hæmninger mod at misbruge børn og som ikke er motiveret, vil ikke misbruge. Denne anden forhåndsbetingelse retter sig mod at isolere de faktorer, som har betydning for hvordan hæmninger overvindes, og hvorvidt hæmningerne er der i perioder eller slet ikke findes. Selve det at fjerne eller overvinde hæmningerne eller de indre forhindringer er helt central til for kunne forstå seksuelle overgreb på børn.

3. Overvinde de ydre forhindringer

Mens de to første forhåndsbetingelser beskriver krænkerens indre tilstand og handlinger, så retter forhåndsbetingelse 3 og 4 sig mod miljøet der omgiver krænkeren og barnet, og som har indflydelse på eller kontrol over hvorvidt krænkeren gennemfører misbruget, og i givet fald mod hvem. De ydre forhindringer som kan begrænse krænkerens handlinger omfatter familiens sammensætning, naboer, venner og samfundsmæssige sanktioner. Ligeledes er det også af betydning på hvilken måde barnet er under opsyn eller overvåget af voksne. Selvom et barn ikke kan være under opsyn konstant, så har forskning vist, at utilstrækkeligt opsyn er en bidragende faktor til at seksuelle overgreb kan finde sted, ligesom det at være fysisk tæt på og have adgang til børn.

De ydre forhindringer mod at gennemføre seksuelle overgreb på børn kan let overvindes hvis krænkeren gives mulighed for at være alene med barnet uden at andre voksne følger med i hvad der foregår.

4. Nedbryde barnets modstand

Meget af den forskning der findes om emnet overser, at børn også er i stand til at modstå eller undgå overgreb. Fokus i forskningen er på de børn, som er blevet udnyttet seksuelt, og handler sjældent om de børn, som har været i stand til at undgå eller modstå forsøg på seksuel udnyttelse. Der er en faglig kritik af, at man ikke ofrer tilstrækkelig opmærksomhed på det faktum, at børn

har en evne til at modstå. Børns evner på dette område kan fungere på en meget diskret og tilsloret måde, og behøver ikke nødvendigvis involvere åbenlyse protester. Den potentielle krænker kan fornemme hvilke børn der er gode mulige ofre, som kan skræmmes og manipuleres til at holde på en hemmelighed. Krænkeren fortæller, at de næsten pr. instinkt kan udpege et sårbart barn, som de så retter deres seksuelle opmærksomhed mod, mens de ignorerer andre børn, som de fornemmer vil gøre modstand. Ofte vil disse modstandsdygtige børn ikke engang være klar over, at der har været genstand for seksuelle tilnærmelser eller at de faktisk har ydet modstand mod disse tilnærmelser.

Nogle af de risikofaktorer hos børn, som begrænser evnen til at stå imod, består af følelsesmæssig usikkerhed eller uopfyldte behov, manglende fysisk omsorg, manglende venner, manglende støtte og opbakning fra forældre, alder, naivitet og manglende viden. Kendskabet til hvilke faktorer der gør børn sårbare er væsentlige, når man skal lave forebyggende arbejde. Ved at begrænse adfærd som fører til risikofyldte situationer og i stedet fremme adfærd som øger undgåelse af risikofyldte situationer og styrker modstanden hos børnene, kan vi forstærke børns evne til at beskytte sig selv.

Børn kan blive tvunget, selvom de udviser modstand eller prøver at undgå krænkeren. I disse tilfælde har de betingelser der fører til besejring af et barns modstand, ikke noget at gøre med barnet selv eller barnets forhold til krænkeren, men er resultatet af magt, trusler eller vold. Lige meget hvor meget modstand barnet gør, så giver det i disse situationer ingen sikkerhed mod et overgreb. Konfrontationen mellem krænkeren og et såkaldt modstandsdygtigt barn kan føre til tre mulige resultater: Barnet vil åbenlyst modsætte sig ved at sige nej og løbe sin vej, eller barnet vil reagere mere skjult gennem en overbevisende selvsikker holdning, som sender et stærkt signal til krænkeren om ikke at forsøge sig, fordi det vil blive afsløret. Endelig kan barnet modsætte sig, men overgrebet bliver alligevel gennemført gennem brug af magt eller vold, eller barnet modsætter sig, men bliver besejret gennem krænkerens trusler eller tvang. Ved at anerkende børns evner til at modstå eller undgå overgreb, kan vi også bedre forstå seksuelle overgreb på børn.

Opfattelsen af at børn gør modstand, om end ofte på en skjult måde, er meget væsentlig, idet den kan anvendes til at forske i hvilke strategier der er gode for børn. Denne viden bør indgå i undervisningen af voksne der har ansvar for børn og i forhold til børnene selv. Men alle børn kan som nævnt udsættes for overgreb, og ansvaret for beskyttelse ligger i den sidste ende hos de voksne.